

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор Національної академії

керівних кадрів культури і мистецтв

кандидат мистецтвознавства, професор

Валерій МАРЧЕНКО

20 25 року

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Капшукової Олени Сергіївни на тему «Еволюція творчості Миколи Глуценка 1960-1970-х років. Дослідження колекції Дніпровського художнього музею», подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Публічна презентація проведена на кафедрі мистецтвознавчої експертизи 5 травня 2025 року, протокол № 12

Актуальність теми дослідження. Дослідження мистецького доробку Миколи Глуценка (1901–1977) та виявлення його значущості в розвитку українського образотворчого мистецтва другої половини 1950–1970-х років є важливим аспектом осмислення мистецької спадщини України ХХ століття. Еволюція творчої манери митця, її естетико-стилістичні риси справили відчутний вплив на формування національного мистецького простору цього періоду.

Загалом спадщина Миколи Глуценка різних етапів творчості відзначається послідовним пошуком нових засобів художньої виразності, які віддзеркалювали кроскультурні зрушення в суспільстві та впливали на подальші трансформації всього українського мистецького простору. Майстер упродовж своєї плідної творчої діяльності пройшов шлях від неокласицизму (європейський період творчості) до соцреалізму радянського періоду та захопленням художніми стилізаціями з рефлексіями експресивного мистецтва в період «відлиги».

Особливий інтерес становлять твори Миколи Глуценка, що зберігаються у фондах Дніпровського художнього музею, колекція якого налічує 100 творів (96 – живопису, 4 – оригінальної графіки), і є другою за обсягом серед зібрань, що входять до державної частини Музейного фонду України. Основну частину збірки було сформовано в 1974 році, коли сам автор передав у дарунок Дніпропетровському художньому музею 85 живописних і 2 графічні твори. Роботи художника кінця 1950–1970-х років, які найяскравіше презентують самотність його таланту, кількісно переважають у музейній колекції. Саме у

творах цього періоду митець розкриває себе як винятковий колорист. Живопис Миколи Глуценка посідає особливе місце в історії розвитку українського образотворчого мистецтва ХХ століття. Проте слід зауважити, що його творчий доробок наразі недостатньо досліджено та систематизовано, а колекція робіт художника із зібрання Дніпровського художнього музею в усій своїй повноті донині не була предметом наукового дослідження.

Цілісне вивчення живописної мови митця дозволяє простежити трансформації його індивідуального стилю, а отже — оцінити масштаби та значущість творчих пошуків у контексті загальнонаціональних художніх процесів. Попри велику кількість публікацій, переважно загального характеру, протягом десятиліть формувалося стале, подекуди консервативне уявлення про творчість М. П. Глуценка — без урахування тогочасних соціокультурних зрушень. Запропоноване дослідження є актуальним не лише в контексті осмислення творчості художника, а й у ширшому вимірі — вивчення процесів формування української художньої культури ХХ століття. Концепція роботи відповідає сталим тенденціям вітчизняного мистецтвознавства 2010–2020-х років, спрямованим на персонологічний підхід до вивчення митців, які були провідними учасниками культурно-мистецького процесу в Україні

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконане на кафедрі мистецтвознавчої експертизи Навчально-наукового інституту практичної культурології та арт-менеджменту Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв відповідно до комплексної теми «Мистецтвознавчі та експертні дослідження національної культурної спадщини» (державний реєстраційний номер 0125U001459).

Наукова новизна результатів дослідження полягає в тому, що *уперше*: здійснено системний мистецтвознавчий аналіз колекції творів Миколи Глуценка із фондів Дніпровського художнього музею; ідентифіковано, класифіковано та вперше введено в науковий обіг низку живописних і графічних робіт; створено базу автентичних підписів митця, що є важливим підґрунтям для подальшої атрибуційної роботи; розкрито естетико-стилістичні аспекти еволюції творчості Миколи Глуценка, зокрема в живописі 1960–1970-х років; на основі дослідження робіт пейзажного жанру з колекції Дніпровського художнього музею простежено послідовну еволюцію палітри митця — від домінування локальних кольорових плям, чистих тонів і яскравих контрастів 1960-х років до багатопланових, складно організованих колористичних структур 1970-х років; проаналізовано передумови формування та еволюцію художньо-образної мови митця в контексті світового та радянського мистецтва ХХ століття; розкрито становлення індивідуального стилю живописця, який вибудовує унікальну художню мову і формує характерну експресивну палітру, синтезуючи імпресіоністичні, постімпресіоністичні та експресіоністичні впливи; розглянуто мистецький доробок Миколи Глуценка 1960–1970-х років (на основі незаангажованого аналізу його творів та з урахуванням контексту офіційного мистецтва радянської доби), як виняткове, цілісне явище в мистецькому житті України, унікальність якого обумовлена надзвичайною свободою у творчій

самореалізації. *Уточнено:* атрибуцію та датування двох творів Миколи Глуценка із фондів Дніпровського художнього музею: датування картини «Пам'ятник Лесі Українці. Луцьк» визначено в межах 1966–1974 років; для твору «Осінь у розпалі» датування «1955 р.» визнано помилковим, а обґрунтованою датою визначено 1965 рік; хронологію життєвих подій митця, зокрема дату переїзду до СРСР (1935 рік); виокремлено й систематизовано основні етапи його біографії та творчості радянського періоду; визначено дві масштабні часові рамки — 1935–1950-ті та 1960–1970-ті роки, кожна з яких містить внутрішню періодизацію, що відображає послідовну зміну творчих стратегій, формальних принципів і жанрових домінант. *Набуло подальшого розвитку:* дослідження жанру пейзажу як провідного у творчості Миколи Глуценка, що сприяє глибшому осмисленню розвитку цього жанру в українському живописі ХХ століття..

Теоретичне та практичне значення результатів дисертації полягає в тому, що його результати можуть слугувати теоретико-методологічним підґрунтям для подальших наукових досліджень, присвячених мистецьким процесам, що розгорталися в культурному просторі України 1960–1970-х років. Основні положення та результати роботи можуть бути використані як науково-методичні матеріали для кураторів художніх виставок і тематичних мистецьких проєктів, а також як навчально-методичне забезпечення для розроблення освітніх програм у мистецьких закладах вищої освіти, лекційних курсів і семінарів, присвячених дослідженню художніх процесів другої половини ХХ століття в Україні. Встановлені дані щодо творів Миколи Глуценка із колекції Дніпровського художнього музею та провенансу збірки можуть бути використані для підготовки наукового каталогу робіт митця.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійним науковим дослідженням. Висновки й положення, які містять наукову новизну та практичне значення, ґрунтуються на результатах, отриманих автором дослідження самостійно. Наукові публікації з теми дисертації є одноосібними.

Дисертаційна робота виконана на кафедрі мистецтвознавчої експертизи Навчально-наукового інституту практичної культурології та арт-менеджменту Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. *Науковий керівник* – доктор історичних наук, професор, в. о. завідувача кафедри психології та гуманітарних дисциплін Литвин Сергій Харитонович.

Розглянувши звіт подібності щодо перевірки на плагіат, встановлено, що дисертаційна робота Капшукової Олени Сергіївни є результатом самостійних досліджень, не містить елементів плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Дисертація характеризується єдністю змісту та відповідає вимогам щодо її оформлення.

Перелік публікацій за темою дисертації. За результатами досліджень опубліковано вісім наукових праць, серед яких: 3 статті у наукових фахових виданнях України, включених до Переліку (категорія «Б») зі спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація», та 5

публікацій апробаційного характеру у збірниках матеріалів наукових конференцій.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

*Статті в наукових виданнях, включених до
Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б»)
зі спеціальності 023 – Образотворче мистецтво, декоративне
мистецтво, реставрація*

1. Капшукова О. С. Соціокультурні аспекти репрезентації культурної спадщини М. П. Глуценка. *Культура і сучасність* : альманах. 2022. № 2. С. 146–151. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-0285.2.2022.270570>

2. Капшукова О. С. Твори живопису Миколи Глуценка 1940–1970-х років з колекції Дніпровського художнього музею: до питань періодизації та переатрибуції. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2024. № 1. С. 273–278. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.1.2024.302080>

3. Капшукова О. С. Естетико-стильові особливості живопису Миколи Глуценка кінця 1940–1950-х років. *Fine Art and Culture Studies* : наук. журнал. 2024. № 4. С. 108–114. DOI: <https://doi.org/10.32782/facs-2024-4-15>

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

4. Капшукова О. С. Атрибуція деяких творів живопису Миколи Глуценка з колекції Дніпропетровського художнього музею. *Наукова атрибуція творів мистецтва, експертиза та оцінка культурних цінностей*. Зб. матеріалів наук.-практ. конф., Київ, 28–29 жовтня 2021 р., Київ : НАКККіМ, 2021. С. 13–14.

5. Капшукова О. С. Особливості виставкових проєктів до 120-річчя від дня народження М. П. Глуценка. *Сучасний культурно-мистецький простір: креативні та інформаційно-комунікативні трансформації*. Зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 21–22 червня 2022 р., Київ : НАКККіМ, 2022. С. 37–38.

6. Капшукова О. С. Український художник М. П. Глуценко – заручник сталінської доби. *Культурні та мистецькі студії XXI століття: науково-практичне партнерство*. Зб. матеріалів III Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 10 листопада 2022 р., Київ : НАКККіМ, 2022. С. 36–37.

7. Капшукова О. С. Вплив соціокультурного середовища на мистецькі трансформації Миколи Глуценка 1950–1960-х років. *Музеї та реставрація у контексті збереження культурної спадщини: актуальні виклики сучасності*. Зб. матеріалів IX Міжнародної наук.-практ. конф. Київ, 19-20 вересня 2024 р., Київ : Національний заповідник “Киево-Печерська лавра”, 2024. С. 65–69.

8. Капшукова О. С. Періодичні видання веб-ресурсу Національної бібліотеки Франції «Галліка» (Gallica) як важливе джерело дослідження життя і творчості Миколи Глуценка 1925–1936 років. *Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір*. Зб. матеріалів VIII Всеукр. Наук. конф. молодих вчених, аспірантів та магістрантів. Київ, 7 листопада 2024 р., Київ : НАКККіМ, 2024. С. 186–188.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох

розділів, дев'яти підрозділів, висновків, списку використаних джерел та літератури (221 найменування), додатків. Загальний обсяг дисертації становить 229 сторінок, з яких 142 – основного тексту.

Характеристика особистості здобувача. Капшукова Олена Сергіївна народилася 19 червня 1990 р. в м. Дніпропетровськ. У 2012 році закінчила Національний гірничий університет та отримала диплом магістра з відзнакою. З 2021 по 2025 р. аспірантка Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. Володіє українською, англійською мовами.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація виконана фаховою українською мовою, текстове подання матеріалу відповідає стилю науково-дослідної літератури. Структура та побудова дисертації логічна. Стиль дисертації відповідає вимогам МОН України.

Рецензенти рекомендують: відповідно до п.15 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, *пропонується такий склад разової ради:*

Голова ради:

Денисюк Жанна Захарівна, докторка культурології, доцентка, проректорка з наукової та виховної роботи Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Рецензенти:

Кравченко Анастасія Ігорівна, докторка мистецтвознавства, доцентка, доцентка кафедри музичного мистецтва Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв;

Бойко В'ячеслав Іванович, кандидат філософських наук, доцент, в. о. завідувача кафедри мистецтвознавчої експертизи.

Опоненти:

Роготченко Олексій Олексійович, доктор мистецтвознавства, професор, головний науковий співробітник Інституту проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України;

Солярська-Комарчук Ірина Олегівна, кандидатка філософських наук, доцентка, доцентка кафедри теорії та історії мистецтв Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури.

У результаті попередньої експертизи дисертації **Капшукової Олени Сергіївни** і повноти публікації основних результатів дослідження.

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Капшукової О. С. на тему «Еволюція творчості Миколи Глушченка 1960-1970-х років. Дослідження колекції Дніпровського художнього музею».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Капшукової О. С. відповідає спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

3. Рекомендувати дисертацію Капшукової О. С. на тему «Еволюція творчості Миколи Глуценка 1960-1970-х років. Дослідження колекції Дніпровського художнього музею» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

4. Рекомендувати вченій раді Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв затвердити склад разової спеціалізованої вченої ради:

Голова ради:

Денисюк Жанна Захарівна, докторка культурології, доцентка, проректорка з наукової та виховної роботи Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Рецензенти:

Кравченко Анастасія Ігорівна, докторка мистецтвознавства, доцентка, доцентка кафедри музичного мистецтва Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв;

Бойко В'ячеслав Іванович, кандидат філософських наук, доцент, в. о. завідувача кафедри мистецтвознавчої експертизи.

Опоненти:

Роготченко Олексій Олексійович, доктор мистецтвознавства, професор, головний науковий співробітник Інституту проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України;

Солярська-Комарчук Ірина Олегівна, кандидатка філософських наук, доцентка, доцентка кафедри теорії та історії мистецтв Національної академія образотворчого мистецтва і архітектури.

Презентація Капшукової Олени Сергіївни на 12 стор. додається.

Головуючий:

кандидат філософських наук, доцент

